

Рекомендація № R (98) 1 **Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам** **щодо медіації в сімейних справах**

*Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи
на 616 засіданні заступників міністрів 21 січня 1998 року*

Комітет Міністрів у відповідності з положеннями статті 15(b) Статуту Ради Європи,

визначаючи зростання кількості спорів у сімейних питаннях, насамперед в результаті окремого проживання подружжя або розлучення, і відзначаючи шкідливі наслідки конфліктів для сімей та високу соціальну та економічну вартість таких конфліктів для держав;

враховуючи потребу в забезпеченні захисту найкращих інтересів і добробуту дитини відповідно до гарантій міжнародних договорів і передусім беручи до уваги проблеми, пов'язані з опікою і доступністю спілкування внаслідок окремого проживання або розлучення батьків;

беручи до уваги розвиток методів розв'язання спорів шляхом порозуміння сторін і визнання необхідності зменшення конфліктів в інтересах всіх членів сім'ї;

визначаючи особливі ознаки сімейних спорів, зокрема:

— той факт, що сімейні спори відбуваються поміж особами, які, за визначенням, перебувають у взаємозалежних і тривалих стосунках,

— те, що сімейні спори виникають на тлі виснажливих емоцій та підсилюють їх,

— той факт, що окреме проживання і розлучення впливають на всіх членів сім'ї, а надто дітей;

посилаючись на Європейську конвенцію про здійснення прав дитини і, зокрема, на статтю 13 цієї Конвенції, яка стосується забезпечення медіації та інших процедур розв'язання спорів, які мають вплив на дітей;

беручи до уваги результати досліджень застосування медіації та здобутий в кількох країнах досвід, який показує, що застосування медіації в сімейних справах може

— поліпшувати спілкування між членами родини,

— послабити конфлікт між сторонами спору,

— призводити до дружнього врегулювання,

— забезпечувати тривалість особистих контактів між батьками та дітьми,

— знижувати соціальну та економічну вартість окремого проживання і розлучення для сторін у справах і для держав і скоротити той час, який потрібен за інших обставин для врегулювання конфлікту;

наголошуючи на зростаючій інтернаціоналізації сімейних відносин і конкретних проблем, які пов'язані з цим явищем;

знаючи, що ряд держав розглядає запровадження медіації в сімейних справах;

будучи переконаним в необхідності більшого застосування медіації в сімейних справах як процесу, в якому третя сторона — безсторонній та нейтральний медіатор — допомагає сторонам провести перемовини щодо спірних питань і спільно дійти згоди,

рекомендує урядам держав-членів:

i) запроваджувати, заохочувати або, коли це необхідно, посилювати медіацію в сімейних справах;

ii) вживати або посилювати всі заходи, які вважаються за необхідне задля виконання наступних принципів медіації в сімейних справах як належного засобу розв'язання сімейних спорів.

Принципи медіації в сімейних справах

I. Сфера застосування медіації в сімейних справах

а) Медіацію можна застосовувати до всіх спорів між членами одної сім'ї, які пов'язані кривними або шлюбними стосунками, і всіма, хто живе чи жив у родинних зв'язках відповідно до того, як вони визначені в національному законодавстві.

б) При цьому держави вільні визначати конкретні питання або справи, в яких може застосовуватися така медіація.

II. Організація медіації

а) Медіація в принципі не повинна бути обов'язковою.

б) Кожна держава вільна організувати і здійснювати медіацію так, як вважає за доцільне, чи то в державному, чи то в приватному секторі.

с) Незалежно від того, як організовується та здійснюється медіація, державам слід запровадити належні механізми забезпечення наявності

— порядку добору, підготовки та кваліфікації медіаторів;

— стандартів, які мають бути досягнуті та підтримувані медіаторами.

III. Процес медіації

Державам потрібно забезпечити належні механізми проведення процесу медіації згідно з наступними принципами:

i) медіатор є безпристрасним щодо сторін у справі;

ii) медіатор є нейтральним щодо наслідків процесу медіації;

iii) медіатор поважає точки зору сторін і забезпечує рівність урахування їхніх позицій;

iv) медіатор не має повноважень нав'язувати сторонам якесь рішення;

v) умови проведення медіації в сімейних справах мають гарантувати таємність особистої інформації;

vi) зміст обговорень в перебігу медіації є конфіденційним і не може бути в подальшому використаний, окрім як за згодою сторін або у випадках, дозволених національним законодавством;

vii) медіаторові слід, коли це доречно, поінформувати сторони про можливість отримання консультацій з шлюбно-сімейних відносин або інших подібних консультацій як засобу розв'язання шлюбних або сімейних проблем;

viii) медіаторові слід виявляти особливу турботу про добробут і найкращі інтереси дитини, спонукати батьків зосереджуватися на потребах дитини та нагадувати батькам про їхній першочерговий обов'язок забезпечувати добробут своєї дитини і про необхідність надання своїм дітям інформації та порад;

ix) медіатору належить приділяти особливу увагу тому, чи вже мало місце або може в майбутньому мати місце насильство між сторонами і як це може вплинути на позиції сторін у спорі, та відповідно вирішувати, чи за таких обставин процес медіації є доречним;

x) медіатор може надавати правову інформацію, але не може надавати правові консультації. В належних випадках медіаторові слід інформувати сторони про можливість звернутися за порадою до адвоката або іншого спеціаліста.

IV. Статус угоди, досягнутої в результаті медіації

Державам слід сприяти затвердженню угод, досягнутих в результаті медіації, судовим або іншим повноважним органом, якщо того бажають сторони, та запровадити механізми забезпечення виконання таких затверджених угод відповідно до національного законодавства.

V. Взаємини між медіацією та провадженням у судових чи інших повноважних органах

а) Державам слід визнати автономний характер медіації та можливість її проведення до, під час або після судового провадження.

- b) Державам слід запровадити механізми, які забезпечуватимуть:
 - i) можливість призупинення судового провадження задля проведення медіації;
 - ii) збереження в таких випадках судовим або іншим компетентним органом його повноважень приймати термінові рішення задля захисту сторін, їхніх дітей або їхнього майна;
 - iii) інформування судового чи іншого повноважного органу щодо продовження або припинення медіації сторонами та стосовно досягнення чи недосягнення ними згоди.

VI. Сприяння медіації та доступі до неї

- a) Державам слід сприяти розвиткові медіації в сімейних справах, зокрема проведенням спеціальних інформаційних програм для широкого загалу, покликаних забезпечити краще розуміння цього методу розв'язання спорів шляхом досягнення згоди.
- b) Держави вільні в конкретних випадках запроваджувати спеціальні методи надання інформації щодо медіації як альтернативного порядку розв'язання сімейних спорів (наприклад, зробити зустріч із медіатором обов'язковою для сторін) і в такий спосіб забезпечувати сторонам можливість розглянути доречність і доцільність медіації по спірних питаннях.
- c) Державам також слід прагнути вжиття всіх необхідних заходів для забезпечення доступу до медіації в сімейних справах, включаючи міжнародну медіацію, в цілях сприяння розвиткові цього методу розв'язання сімейних спорів шляхом досягнення згоди.

VII. Інші методи розв'язання спорів

Держави можуть дослідити бажаність застосування принципів, які викладені в цій Рекомендації, у відповідний спосіб до інших методів розв'язання спорів.

VIII. Міжнародні питання

- a) Державам варто розглянути можливість запровадження механізмів застосування медіації у справах, які мають складники міжнародного характеру, коли це належно, передусім у всіх питаннях, які стосуються дітей, і в першу чергу там, де стоїть питання опіки й доступу за умов, коли батьки проживають або проживатимуть у різних державах.
- b) Міжнародну медіацію слід розглядати як належний порядок встановлення та здійснення батьками опіки й спілкування з дитиною або розв'язання спорів, які виникають внаслідок прийняття рішень по зазначених питаннях. Утім, у випадку неправомірного переміщення або утримання дитини міжнародну медіацію не варто проводити, якщо вона перешкоджатиме швидкому поверненню дитини.
- c) Всі зазначені вище принципи можуть бути застосовані до міжнародної медіації.
- d) Державам належить, наскільки це є можливим, сприяти співробітництву між наявними службами, які опікуються медіацією в сімейних справах, з метою полегшення застосування міжнародної медіації.
- e) З огляду на особливий характер міжнародної медіації від міжнародних медіаторів треба вимагати проходження спеціальної професійної підготовки.